

Mācību stunda „Plānošana”

Felikss Rekovičs, Liepājas
Valsts 1. ģimnāzija

Laikā, kad mācību process izglītības iestādēs norit attālināti jau otro gadu (ar nelieliem izņēmumiem 2020. gada septembrī un oktobrī), skolēniem un pedagogiem nākas saskarties ar dažādiem izaicinājumiem.

Kā pirmo izaicinājumu pedagogiem var minēt to, ka skolotāji bieži uzdod sev jautājumu – kā man plānot un realizēt interesantu mācību stundu, nezaudējot sasniedzamo rezultātu, kas atbilstu Valsts izglītības satura centra vadlīnijām attiecīgajā mācību priekšmetu programmu paraugā? Tomēr var gadīties, ka apzīmējums „interesanta mācību stunda” pedagogam var atšķirties no tā, kā to uztver skolēns. Vai interesanta mācību stunda ir „bagāta” ar dažādiem video materiāliem, attēliem un spēlēm, vai kur skolēns saskata tam, ko māca pedagogs, nozīmi savā ikdienā?

Otrs būtisks pedagogu izaicinājums ir meklēt iespējas, kā integrēt uzlaboto jeb kompetenču pieejā balstīto mācību saturu (ieviešana no 2020. gada 1. septembra) klasēs, kas nav 4., 7. un 10., jo kādēļ tām klasēm, kuras nav noteiktajā sarakstā, uz ko attiecas jaunais kompetenču pieejā balstītais mācību saturs, ir jābūt atdalītām? Manuprāt, būtiski pedagogiem mainīt sev priekšstatu par „jauno” un „vecu” mācību saturu, tādējādi balansēt starp abām mācību programmu vadlīnijām un ņemt vērtīgāko, piemēram, prasmes, sevis izzināšanu caur stundā mācīto un tā pielietojuma saskatīšanu savā ikdienā. Svarīgs vairs nav tikai rezultāts, bet gan ceļš, process, kā skolēns līdz mērķim ir nonācis.

Trešais izaicinājums ir saglabāt optimālu mācību satura apjomu, tādējādi nezaudējot būtiskākās zināšanas un prasmes, nepārslogojot skolēnu un sevi. Kā atgādinājums par apgūstamo apjomu ir [“Metodiskie ieteikumi valsts noteiktās ārkārtējās situācijas laikā”](#) un [“Vadlīnijas mācību satura plānošanai un īstenošanai Covid-19 izplatības laikā”](#), ko sagatavojis projekts Skola 2030 un Valsts izglītības satura centrs.

Mācību procesā, kas norit attālināti, skolēnam jāizpēta un jāapgūst daudz jauna patstāvīgi (skolēnu izaicinājums). Tomēr, kā sagatavot skolēnu tam, ka viņš izprātis savus patstāvības paradumus jauna mācību satura apgūvē? Attālinātais mācību process būtiski akcentē pašvadītu mācīšanos. Sarunas ar skolēniem, ziņas E-klases pastā, laikā iesniegti izpildīti uzdevumi var būt rādītājs, pēc kura spriest par pašvadītas mācīšanās spējam un to līmeni skolēniem. Ja pedagogam vairākkārt ir jārisina problēmas ar skolēnu, kas laikā nespēj iesniegt uzdoto jeb nespēj iekļauties norādītajos laika termiņos, tad iespējams, ka šim skolēnam nav pietiekamā līmenī attīstītas pašvadītas mācīšanās prasmes. Skolēnam ir jāizprot, kā plānot savu laiku, jo viens no pašvadītas mācīšanās elementiem ir plānošana, kura sevī ietver darbību kopu, kas palīdzēs formulēt mērķi un izstrādāt plānu tā sasniegšanai.

Mācību stunda ar tēmu „Plānošana”

Mans ieteikums būtu īstenot mācību stundu, kuras tēma ir „Plānošana”, un izvirzīt mērķi – izveidot snieguma līmeņa aprakstu (SLA) plānošanas prasmei. Sasniedzamais rezultāts skolēnam – pēc SLA protu novērtēt savu plānošanas līmeni un zinu, kas man jā dara, lai to pilnveidotu. Tādējādi skolēnam kļūst skaidri kvalitatīva snieguma kritēriji un veidojas izpratne par tām plānošanas darbībām, kuras nepieciešams pilnveidot. Darbu klasē skolēni var veikt grupās, lai notiktu daudzveidīgāka ideju, domu ģenerēšana un viedokļu sadursme, tādējādi nonākot pie vienota kopsaucēja. Šo grupu izveidi var veidot arī attālināti, izmantojot dažādas tiešsaistes platformas, piemēram, Google Meet, Zoom, Microsoft Teams. Pirms uzsākām attālinātās mācības rudenī, es apzināti novadīju šādu stundu saviem skolēniem, un šobrīd varam darbināt un pilnveidot plānošanas prasmi.

Kā šādu stundu organizēt?

1. solis

Sākotnēji svarīgi noskaidrot, kā šo jēdzienu „plānošana” skaidro skolēni, tādēļ 1. solis sevī ietver aktivitāti – jēdziena definēšana. Katrai grupai starp saviem dalībniekiem sarunu ceļā ir jānonāk pie šī jēdziena skaidrojuma. Darbība, kas sekmīgi virzītu uz pirmā soļa izpildi, ir veidot domukarti, kas sastāv no dažādiem īpašības un darbības vārdiem, kas raksturo vai ietver jēdzienu „plānošana”. Pēc domukartē uzrakstītā grupa var saistīt šos vārdus, lai veidotu skaidrojumu.

2. solis

Kad katra grupa ir pierakstījusi, ko, viņuprāt, nozīmē plānot, tad 2. solis ir dalīšanās uzrakstītajā (1. soli paveiktais) ar citām grupām un skaidrojumu „apvienošana” vienā. Minēšu 1 piemēru – darba rezultātu pēc otrā soļa veikšanas: „Plānošana ir darbību secību veidošana, apzinoties nepieciešamos resursus, un spēja izmantot laiku lietderīgi noteikta mērķa sasniegšanai.”

3. solis

Kritēriju nosaukšana un apspriešana. Pedagoģs min kritērijus, kas raksturo plānošanu (skatīt 1. att.) un pēc kuriem skolēns varēs novērtēt savu snieguma līmeni. Instrukcija, kas var pedagoģam palīdzēt veidot vai vadīt SLA tapšanu, ir LU Starpnozaru izglītības inovāciju centra piedāvātais uzskates materiāls [“Kā veidot snieguma līmeņu aprakstu?”](#) Ja kritērijus salīdzina ar skolēnu apvienotā jēdziena „plānošana” skaidrojumu, tad var novērot (izcelts ar krāsu) attiecīgu sasaisti. Piemērs – Plānošana ir darbību secību veidošana, apzinoties nepieciešamos resursus, un spēja izmantot laiku lietderīgi noteikta mērķa sasniegšanai.

1. attēls. SLA kritēriji un to sasaiste ar jēdziena „plānošana” skaidrojumu				
Kritēriji	1. līmenis	2. līmenis	3. līmenis	4. līmenis
Mērķa apzināšanās				
Prioritāšu izvirzīšana				
Darbam nepieciešamie resursi				
Paveiktā novērtējums				

4. solis

Skolēni grupās cenšas norādīt līmeņus katram kritērijam. Ir jāatceras, ka līmeņu aprakstam ir jābūt skolēnam saprotamā valodā – vienkāršam, skaidram, ar izceltiem atslēgas vārdiem. Protams, šis posms ir vis-sarežģītākais, jo ir jāmeklē nianse, ar ko atšķiras viens līmenis no otra, tādēļ ieteikums ir sākt ar augstāko līmeni (4. līmeni), kurā norāda kritērija maksimālo atbilstību.

5. solis

Skolēniem (grupām) ir jādalās paveiktajā, nosaucot līmeņu aprakstu katram kritērijam, tādējādi aizsākot diskusiju kopīgā un pilnveidotā līmeņa (apraksta) iegūšanai, ko izprastu visa klase. Piemērā (2. attēls) norādīts, kā skolēniem izdevās izveidot šo SLA plānošanas prasmi.

2. attēls. SLA kritēriji un līmeņu apraksts				
Kritēriji	1. līmenis	2. līmenis	3. līmenis	4. līmenis
Mērķa apzināšanās	Neizprotu mērķi. Nezinu, kas man jā dara, lai to sasniegtu. Nepieciešama palīdzība.	Daļēji izprotu mērķi. Īsti nezinu, kas man jā dara, lai to sasniegtu. Nepieciešama palīdzība.	Pilnībā izprotu mērķi. Zinu, kas man jā dara, lai to sasniegtu.	Pilnībā izprotu mērķi. Zinu, kas man jā dara, lai to sasniegtu. Varu palīdzēt citiem apzināt mērķi.
Prioritāšu izvirzīšana	Darbu veicu haitiski, neiekļaujos darba izpildes laikā.	Darbu mēģinu veikt secīgi, bet neiekļaujos darba izpildes laikā.	Izveidoju veicamo darbību sarakstu un izvērtēju, kuras no tām ir pašas svarīgākās, kuras sekundāras. Darbi ir izpildīti laikā.	Izveidoju veicamo darbību sarakstu un izvērtēju, kuras no tām ir pašas svarīgākās, kuras sekundāras. Darbi ir izpildīti laikā, palīdzu citiem.
Darbam nepieciešamie resursi	Neveidoju sarakstu, visu veicu pēc situācijas un vajadzībām.	Veidoju sarakstu ar nepieciešamajiem materiāliem un laika plānojumu. Tomēr ne visu veicu pēc saraksta.	Veidoju sarakstu ar nepieciešamajiem materiāliem un laika plānojumu, atzīmēju, kas ir pieejams un kas vēl jā sagādā.	Izveidoju sarakstu ar nepieciešamajiem materiāliem un laiku, atzīmēju, kas ir pieejams un kas vēl jā sagādā. Varu palīdzēt citiem.
Paveiktā novērtējums	Nemēģinu izvērtēt savu sniegumu, jo tas nav vajadzīgs.	Mēģinu izvērtēt sniegumu ar citu palīdzību/ bez citu palīdzības.	Kritiski izvērtēju gan sasniegto rezultātu, gan procesu, kā līdz tam nonācu, tomēr neprotu veikt uzlabojumus.	Kritiski izvērtēju gan sasniegto rezultātu, gan procesu, kā līdz tam nonācu. Zinu, ko darītu citādāk, lai uzlabotu savu sniegumu. Varu palīdzēt citiem.

Skolēni, lietojot šo SLA, kopā ar skolotāju vai patstāvīgi, jo īpaši attālinātajā mācību procesā, var sekot savai individuālajai izaugsmei. Pēc šādas mācību stundas, kuras laikā skolēni ir iesaistījušies, lai domātu par savu mācību procesu, kā AS ir spēja plānot savu mācību procesa laiku, tādējādi šajā klasē procentuāli ir zemāks risks, ka uzdevumi netiek izpildīti laikā, bet būtiskākais – lielā mērā ir novērsta trauksmes sajūta par to, ka kaut kas netiks paspēts. SLA kļūst vērtīgāks arī ja to izmanto dažādu mācību priekšmetu pedagogi, kuri māca vienā klasē, tādējādi atgādinot skolēniem plānošanas nozīmi ikdienā un dodot iespēju sekot līdzī savai individuālajai izaugsmei, kas ir saskaņā ar kompetenču pieejā balstīto mācību saturu. [SV](#)